

Нշյուս արդեն նետ են,
«Ազգ»-ի մարտի 19-ի հա-
մարտում տղագրված երով-
դահայ գաղութի վերաբերյալ նյու-
թին է. փոստով անմիջապես արձա-
գանել է Երովոյիայի հայկական
համայնքի ղատախսանառու ան-
դամներից Վահե Թիլըրյանը, որն իր
անգլերեն ղատախսանի մեջ մասն
առաջին հերին հասցեագրել է
Սաբրինա Ավագյանին՝ ղահանցե-
լով նրանից, որ նախկան թնադա-
տական խոսեր ուղղելով ստուգի
փաստեց եւ ծիստ տղեկություններ
փոխանցի ուրիշներին: Արդար ղա-
հանք, որ վերաբերում է հավանա-
բար նաև մեր թերին՝ ստուգել
փաստեց նախկան նյութի հաշտա-

ցի, Եկեղեցու եւ ակումբի Եկանութեաներից ստացված ընդհանուր գումարն է, կուտակված ոչ թե Վեցին Երկու (որը ցանկալի կլիներ, ըստ Երա) այլ տասնիննա տարիների ընթացքում: Բոլոր հաշիվները, ըստ Թիլըյանի, Ենթարկված են առողիտորական ստուգումների եւ մանուր են, քայլ 92-93 թթ. հաշիվները հանրությանը չեն բացահայտվում սղասվող դատական գործի դատճառով: Նա ավելացնում է, որ «համայնքը բավականաչափ ֆոնդեր ունի իր գոյությունը դահուանելու համար եւ կարիքավոր մեծահասակներին միշտ օգնել է արժանավայել շարունակելու իրենց կյանքը»:

րոնացած լինելու Սաքրիսայի դժումներին, նա հայտնում է, որ դա իրով այդպես է, բանի որ համայնքի մյուս անդամներն են Նրանց ընտրել: «Նրանք ջանասեր անհամներ են եւ ամեն ինչ անում են դահղանելու գաղութը», գրում է նա, իսկ մնացածները հրաժարական են տվել «անծնական դատարկներով»:

Գերեզմանաբան մասին խոսելիս դրն Թիլբյանը նշում է, որ իսկական հայկական գերեզմանատունը «քարաղաս ցանկաղաս ունի, գեղեցիկ երկարե դարդաս եւ վերակառուցված մատու»: Իսկ մյուս, Սարդինայի նկարագրությանը գուցե համաղարասխա-

Երովոյիայի հայկական համայնքը

րակումը: Խոստովանենք, սակայն, որ երովդահայ գաղութից, եւ ընդհանրամես նման փոքր գաղութներից, հայաստանյան մամուլին այնան հազվադեռ են տեղեկություններ հասնում, որ ըստաբեցինք Սարդինա Ավագյանի տեսակետերը Շերկայացնել մեր թերում առանց հավելյալ սուլգումների, որի հնարակորությունը չլուսնեինք: Անուուշ, կուզենայինք փոխարիկ, բայց հետարրական դատմությամբ հարուս գաղութի այժմյան վիճակի մասին ավելի հակասարակոված տեղեկություններ փոխանցել ընթեցողին: Փաստուեն, դա անում ենք այժմ, օգսվելով Վ. Թիլբրյանի դատասխան գրությունից եւ երովդահայ գաղութի նախազահ Վարդգես Նալբանդյանին:

Թարգմանաբար ներկայացնելով գրության գիշավոր մասերը, նետն, որ համայնքի ֆինանսական ոլորտի խնդիրների մասին խոսելիս դրև Թիլըյանը հստակեցն է ու մեկ անհետ ընդունություն է ունենալ այս պատճենը (122).

Աղա համայնքի կանոնադրության մեջ կատարված փոփոխությանն անդրադառնալով, Թիլըյանը բացատրում է, որ դա տեղի արդարադառնության նախարարության կողմից է եղել համայնքի՝ որդես նոր ասոցիացիայի վերագրանցման ժամանակ։ Համաձայն Երկրի օրենթերի, շարունակում է նա, «ոչ ո՛վ իրավունք չունի հողի սեփականատեր դառնալու Երովորիայում։ Ոչ ո՛վ չի կարող հող վաճառել այնտեղ։ Կարելի է միայն որոշակի տարածի վրա գՏնվող տեղը վաճառել, իսկ համայնքում ոչ ո՛վ այնտեղ հիմար չէ, որ վաճառի համայնքային ունեցվածքը»։ Գրում է նա։

Յայկական դղրցներում սովորող ուսանողների խանակը խիստ չափազանցված համարելով, թիւքանն արդարացիորեն հարցնում է, թե ինչորեւս կարելի է դղրցական փոթիկ մի ժեներում տեղավորել 2000 աշակերտ:

Ինչ վերաբերում է համայնքի գործերը մեկ ընտանիքի ծեռում կենս-

Եղ Առևնողես
իին զերեզմա-

ու կոտորած երիս
ռավարության նա
ժրագիր է եղել, Ժի
դունկում ինչողես
կայիս կառավարու
թուրական այլ հօ^ւ
կողմից, թեւ ցեղա
րական լինելը հա-
խարհի տարբեր ե-
գերմանիայի, Անգլ
արխիվներում եղա-
րի, ականատեսների
մուրյունների գրա-
կարների եւ այլ
Վրա:

ի ՀՅ բաղաբացի-
ության մեջ տեղ
կ ՀՅ բաղաբացի-
ության որովհետեւ
բաղաբացին չի
արգում իր հողը,
են չի բանդում:

Ավում է ահա մի ներ» անում են ։ Լավ է գրել դ ո՞ւմ նկատի ու ասելով։ Արդեն եկ ծիծ եւ ա անում եթ առանց սօադանի։ Գոնե նով հանդերձ սի ն։ Այնուես եթ սի ամեն ինչ, ամեն ս եթ սիրում, որ ի միացում, հայ-

Ելով եմ սիրում,
որոգելով եմ սի-
ան չէ՝ Յուղայի
և անմեղ զգնա-
ւնեց: Այսօր Յա-
վել խան կենդա-
յալների բազմու-
թուր նվիրվածու-
թա համար էլ
Դուք չե՞ն, որ տի-
գելուր դասին կա-
մական ծեր հոգու-
ր աղաջեմ, որ
արձնում շատ ան-

«Հայկական ժամանակում» մի հոդված կարդացի՝ «Կամ Աստուն կամ Սամոնային» վերնագրով, եւ դրա տակ էլ մի սղասնալից հրաման՝ «Խոկ դուք Հակոր Ավետիլյան, սսկվե՛ր»։ Մինչ այժմ կարծում էի, որ լրագրողները կարող են երթեն լափն անցնել, բայց որ այսպահ ցինիկարար չէի կարող դատկերացնել։ Չանգահարեցի խմբագրություն, խնդրեցի հեղինակին, մոտեցավ ինչը Նիկոլ Փաշինյանը։ Իմ տված հարցին, թե չէ՞ վախենում Աստօն դատաստանից, նա դատասխանեց՝ «Ոչնչից չեմ վախենում» (բացության ինչողիս դրստրում)։ Իրականում ո՞վ չի վախենում Աստօն դատաստանից կամ դժոխից։ Նա ով տեսել է այն ու նրա մէտական ընակիլն է։ Եվ եթե հետեւնի Վերնագրին «Կամ Աստուն կամ Սամոնային», առաջ Նիկոլ Փաշինյանն ընտրել է Վերջինին եւ լավ է ծառայում է նրան։ Եթե այդուն լիներ, առաջ չեր կատարի Վերջինիս հրամանները եւ աղորվ չեր լցնի իր ցըսդաց, չեր Վարկարեկի մարդկանց ու լավի դեմ աշխեր փակելով, չեր աշխատի միայն կազմ տեսնել եւ մի բան էլ վրան ավելացնելով ցեխի դես ըլլրել սրա-նրա վրա։ Խոսվ չկա, լավ ծառա է գտել Սամոնան, իսկական գրող, գրող տանի։ Կանչել է մոտն ու ասել, «Լսի՛ր, այ տղա, «Հայկական ժամանակը» եեց եմ տայիս, ծգնակորի հագուստ հազիր ու զնա դասեր տալու բահանաներին ու Աստօն ծառաներին, մեծ-մեծ բաներից խոսիր թե ինչուն «Վեհափառ Հայրապետը երթեն անում է բաներ, որ Վեհափառներ որդես կանոն լրեմ է անեն»։ Կանոնները որոշում են իննն է։

մժոխային բնավորությունը։ Այնուան մտքակեց, որ խելքը գլուխը եկավ ու հիշեց, թե այս անգամ էլ ինչի համար է ուղարկվել։ Վերցրեց մրտելու ու աղտոտելու իր գործիքը՝ գրիշն ու սկսեց գրել՝ «Բոլորովին Վերջերս հետուտածեսությամբ մի ժերժեր է խոսում...»։ Նրան անշափ զայրացնում է, որ մեր բահանաները ցանկանում են փրկել իրենց ժողովրդին մկրտելով։ Դրանից նա սարսափում ու գժվում է, ինչուն սատանան թրիստոսի խաչից։ Խեղծ Փաշինյան, եթե մկրտված լինեի՛ կիմանայիր, որ այս ծեսը միայն մեռնի կնման արարողությամբ չի սահմանափակվում, իսկ չնչին դրամը, որ վճարում են մարդիկ (կամ չեն վճարում) արարողության համար, եկեղեցին ժենացնելու համար է, իր խկ ժողովրդի համար։ Դաեւ շարունակ ժողովրդին է դառնակ ժողովրդի համար, եկեղեցին ու ահա մի խումբ «սրբադիղներ» անում են այն, ինչ ուզում են։ Լավ էլ գրել ես, բայց կներես՝ այդ ո՞ւմ նկատի ունես՝ «մի խումբ» ասելով։ Արդեն գործում ել խմբով։ Եվ ծիս ես ասում, որ ծեր գործն անում ել առանց դժվարության ու տառադանի։ Գոնե մի ասեմ, թե այստանով հանդերձ սիրում ել մեր եկեղեցին։ Այնուս ել սիրում, որ ողծում ել ամեն ինչ, ամեն սրբություն, այնուս ել սիրում, որ քածանում ել ամեն ինչ, ամեն դադուն ու ծաղրելով ել սիրում, իսկամանում ես սրան-նրան։ Եթու դասեր է տալիս բահանաներին՝ ինչուն մկրտեն, ինչ անեն, որ հանկարծ Սովետական Սիոնիրյան ժամանակ չմկրտվածներն ու արեխսները դժոխի լընկեն։ Սոսանում է, Փաշինյանը, որ հոգեւոր սովոր տառապող հային գրկարաց ընդունում է Սայր եկեղեցին եւ ամեն կերպ դատաս է ծառայել նրան։ Սոսանում է, որ ամեն կիրակի հայոց հազարավոր եկեղեններ ամսության մասնաւոր ու

կե, ծեզ դուր չի գա Հայոց ղետականությանն ընդառաջ զնացող ու խաղաղության կողմնակից Հայոց Հայրապետեցի ամեն խայլը։ Ծեզ ծեռնուու կլիներ, որ խարխլվեին բոլոր կապերը եկեղեցու եւ տեսության միջեւ, բաժան-բաժան լինեին, որ հետ լիներ քաղդելը։ Այ, սա ծեր սրով է... Թե չէ խոնարհության ու սիրո դրսեւորումը ծեզ համար խորք է ու դատապարտելի...»

Գրում եմ, թե «մենք ՀՀ բաղամականության մեջ տեղ չունենք»։ Դուք ծեզ ՀՀ բաղամականությունը կոչելու իրավունք չունեք, որովհետեւ այս հողում ծնված բաղամական չի աղտոտում ու չի անարգում իր հողը, ժենացնելու փոխարեն չի բանդում։

Գրում ես՝ «ծեզ բվում է ահա մի խումբ «սրբադիղներ» անում են այն, ինչ ուզում են»։ Լավ էլ գրել ես, բայց կներես՝ այդ ո՞ւմ նկատի ունես՝ «մի խումբ» ասելով։ Արդեն գործում ել խմբով։ Եվ ծիս ես ասում, որ ծեր գործն անում ել առանց դժվարության ու տառադանի։ Գոնե մի ասեմ, թե այստանով հանդերձ սիրում ել մեր եկեղեցին։ Այնուս ել սիրում, որ ողծում ել ամեն ինչ, ամեն սրբություն, այնուս ել սիրում, որ քածանում ել ամեն ինչ, ամեն դադուն ու ծաղրելով ել սիրում, իսկամանում ես սրան-նրան։ Եթու դասեր է տալիս բահանաներին՝ ինչուն մկրտեն, ինչ անեն, որ հանկարծ Սովետական Սիոնիրյան ժամանակ չմկրտվածներն ու արեխսները դժոխի լընկեն։ Սոսանում է, Փաշինյանը, որ հոգեւոր սովոր տառապող հային գրկարաց ընդունում է Սայր եկեղեցին եւ ամեն կերպ դատաս է ծառայել նրան։ Սոսանում է, որ ամեն կիրակի հայոց հազարավոր եկեղեններ ամսության մասնաւոր ու

Կասովները որոշողն է ինչ է:

Մի ուրվական... յէ, ինչ եմ ասում,
մի օգնավոր է հայտնվել մեր խաղա-
լում. Այս օգնավորը անընդհատ տա-
ռապում է ազգի վիճակի համար եւ
իրեն մտրակում ու մտրակում. Բայց
մի լաւ ընալութեաւն է ունի՞ հա-

Գրում են, թե «մենք ՀՅ խղաքացիներ» հայ իրականության մեջ տեղ չունենք»: Դուք ծեզ ՀՅ խղաքացի կոչելու իրավունք չունեք, որովհետեւ այս հողում ծնված խղաքացին չի աղոտում ու չի անարգում իր հողը, ենացնելու փոխարեն չի խնդում:

դուրյան համար, եկեղեցին տեսաց-
նելու համար է, իր իսկ ժողովրդի հա-
մար: Դարեւ շարունակ ժողովուրդն է
տահել եկեղեցին ու նրա ծառանե-
րին, եւ եկեղեցին էլ ՏԵՌ է կանգնել
նրան ու անցկացրել ամեն փորձի ու
փորձանի միջով: Ժողովրդի ու եկե-
ղեցու այսլավի միությունն ինչո՞ւ է
թզ զայրացնում, դարն Փաշինյան:
Քահանային տրված դրամի համար մի
զայրացիր, այլ այն խակի, որի հա-
մար աղականում ես սրան-նրան: Դե-
տո դասեր է տալիս քահանաներին՝
ինչպես մերեւն են ամեն ու ուստի

ինչուս մկրտեն, ինչ անեն, որ հանկարծ Սովետական Սիոնիրյան ժամանակ լմկրտվածներն ու արեխտները դժոխվ լընկնեն: Մոռանում է, Փաշինյանը, որ հոգեւոր սովոր տառապղոդ հային գրկարաց ընդունում է Սայրեկեղեցին եւ ամեն կերպ դատրաստ ծառայել նրան: Մոռանում է, որ ամեն կիրակի հայոց հազարավոր եկեղեցների զանգեցը միասնության ու սիր դատարագի են կանում բոլորին, նաև դեռ լմկրտվածներին ու մեղակորներին:

Իհարկե, այս օրերին, ժողովրդի ներին խոռվության այս դափն ծերսով է, որ տօսոր պառմ ձևու ըստեւ հոյանով ու ծաղրելով եւ սիրում, խնդելով, ոչ թե նորոգելով եւ սիրում: Չեր սերը նման չէ՝ Յուդայի համբույրին... Ուրեմն անմեղ զգնավորի տես մի ընդունել: Այսօր Յայոց եկեղեցին առավել քան կենդանի է իր հավատացյալների բազմությամբ, Վեհափառ Յորը նվիրվածությամբ ու սիրով: Դրա համար էլ խառնվել եւ իրար... Դուք չէ, որ ոյիշի աղայելք մեր հոգեւոր դասին կատարել իր դարսեց... Դուք ծեր հոգու փրկության համար աղայելք, որ դժոխի բաժին եւ դարձնում եաւ անմեղ սրբեր:

յացրած հայերի գ
ղատաղարմանը
նախագծին): Այս
նույն լր որ Շահ-

ՎԱԳՈՒՅՆԻ ՊԱՇՏՊԱԼՈՅՑՈՒՄ...

Թուրքիան մշակում է
Հայոց զեղասպանությունը
հերթելու նոր ուժիներ

Նոր ղետականության եւ անկախության դայմաններում հայ ժողովրդի համար այսօր էլ արդիական ու առաջնային խնդիրներից մեկն է 1915 թ. Թուրքիայի իրազործած Դայոց ցեղասպանության աշխարհի՝ միջազգային հանրության կողմից ճանաչումն ու ընդունումը: Թերեւ դրա դատաստան անգամ 90 տարի հետո էլ եղենք Վերաբրածների, նրանց հետնորդների ու ավելի քան 1,5 միլիոն անմեղ զոհերի արդար դահանջն է, որ բույլ չի տալիս մոռանալ հայոց դատմության արյունունու ու ողբերգական էջերից ամենասարսափելին: Բնականաբար, այս ամենը ստիլում են ոչ միայն հիշել ու դարձաղես հիշեցնել, այլ նաև արժանի հատուցում դահանջել կրած բարոյական ու նյութական կորուսների համար: Կորուսներ, որոնք ոչ միայն ընդգրկում են դատմական հայկական տարածները, այլև գազանաբար խուսանգված ու ողջակիզված մարմիններ:

Բյան խորհուրդը սղառնաց Դայաստանի առջեւ փակել սեփական օդային ուղիները, դադարեցնել բուրժական աղբանների արտահանումը Դայաստան՝ բացահայտ հայտարարելով, որ սա դատասխան է ԱՄԿ կոնգրեսի Ներկայացուցիչների դալասի միջազգային հարաբերությունների հանձնաժողովի ընդունած Օսմանյան կայսրությունում հայերի ցեղասպանության մասին բանաձեւին: Պատունական Թուրքիան հայտարարեց, որ դատաստ է բացել Օսմանյան Թուրքիայի ավելի քան 50 մլն արխիվային փաստարդեր: Բնականաբար, սա փորձ էր ծննդելու վերը նեված բանաձեւի ընդունումը, իսկ հակառակ այս հայտարարությանը, որ դատմական արխիվները բաց են բոլորի առջեւ, մարդիկ, ովքեր փորձել էին առնչվել տվյալ փաստարդերին, հայտարարեցին, որ բաց են միայն արխիվային ժենի դռները: Ավելին, դեսք է նշել, որ արխիվները մանրամասնո-

Այս փաստը, որ հայերի ջարդերն ու կոտորածը Երիտրութեական կառավարության նախօրով մշակած ժրագիր է եղել, ժխտվում է չի ընդունվում ինչորես Թուրքիայի Ներկայիս կառավարության, այնորես էլ քուրթական այլ իշխանությունների կողմից, թեև ցեղասղանության իրական լինելը հաստավում է աշխարհի տարբեր երկրների՝ ԱՄՆ-ի, Գերմանիայի, Անգլիայի, Ավստրիայի արխիվներում եղած փաստարդերի, ականատեսների տասմած դաշնությունների գրառումների, լուսանկարների եւ այլ նյութերի հիման վրա:

Ստեղծված իրավիճակում, նման փաստերի առկայության դայմաններում Թուրքիային մնում է միայն նենգափոխել դաշնությունն ու իրականությունը՝ Հայոց ցեղասղանությունը ներկայացնել որդես բաղաքահական կոիվների ու դատերազմական իրադրությունների հետեւանք, ուր զոհվել է ինչորես հայ, այնորես էլ բուրբ ազգաբնակչությունը, դեռ ապելին՝ 1,5 մլն զոհերի բիկը նվազեցնելով հասցնել 220 լ.

«Վերադասավորվելուց» հետեւ միայն բացվել դամարանների եւ մյուսների առջեւ: Ակնհայտ է, որ Թուրքիայի ծեռնարկած այս եւ նմանատիպ միջոցառումները չեն կարող ազդեցություն չունենալ Հայոց ցեղասղանության ծանաչման ու ընդունման գործընթացի վրա, ինչորես Թուրքիայի, այնորես էլ այլ դետուրյունների կողմից: Այնուամենայնիվ, 2000 թ. ԵԱՀԿ գագարածողովի օրերին ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի ելույթից հետո, ավելի քան 11000 Թուրքիայի բաղադրական ուրուն բնակվում են Գերմանիայում, Թուրքիայի Ազգային ժողով ներկայացրին Հայոց ցեղասղանությունը ծանաչելու իրենց դահանջը: Սա խոսում է բուրբ ժողովրդի մեջ սկիզբ առնող՝ կատարած սխալն ուղղելու ցանկության մասին, թեև նման մարդկանց բիկը դեռեւս իչ տոկոս է կազմում եւ հակասում է Թուրքիայի կառավարության բաղամականությանը: Պարզ է, որ կատարված ոճրագործությունն արքուն է ոչ միայն հայ ժողովրդի հիւռողության մեջ:

300 հազարի: Թուրք բաղաբեների մշակած այս խայլը, որ չի համադատախանում իրականությանը, անգամ ընդունելու դեղուում չի արդարացնում Օսմանյան կայսրությանն ու Երան փոխարինման եկածների վարած բաղաբականությունը, դարձաղես նվազեցնում է Երանց դատախանակությունը միայն բանական առումով, չնայած որ 1 մարդ սղանողն էլ է հանցագործ, 100 մարդ սղանողն էլ ինչեւէ, դեմք է արժանին մատուցել բուրք բաղաբեների հնարամությանը, մանավանդ որ Թուրքիայի կառավարությունը զուր տեղը խուռ զումարներ չի ծախսում սեփական բարոգությունը ողջ աշխարհում սփոթելու եւ համաշխարհային հանրությանը սեփական տեսակետը հրամցնելու համար: Դրամական եւ այլ ժիղոյ օճանդակումներով աղահովում է Երանց, ովքեր ի շահ Թուրքիայի կեղծում են իրական փաստը, հօգուտ Թուրքիայի ստեղծում Հայոց ցեղասպանության փաստի խեղարյուրման ու ներկայացման այլընտրանիային տարբերակներ:

«Լավագույն դաշտանությունը հարձակման մեջ է» սկզբունքը դնելով սեփական բաղաբականության հիմքում, փորձում են մի քան էլ մեղադրել հայ ժողովրդին արդար դահնօթ համար:

1999 թ. Հայոց ցեղասպանության բանգարան-ինստիտուտի եւ Գիտությունների ազգային ակադեմիայի փիլիսոփայության եւ իրավունքի ինստիտուտը կազմակերպել էին հարցումներ: 3000 դատահական հարցվողների 64,4 տոկոսը 1915 թ. իրադարձություններից տուժածների, զոհվածների հարազաներն էին: Նույն հարցվողների 85 տոկոսն ունի այն զգացումը, որ ցեղասպանություն վերաբերած ժողովրդի ներկայացուցիչ է: 33,4 տոկոսը գտնում է, որ Հայաստան-Թուրքիա նորմալ հարաբերությունները անհնար են, բանի դեռ Թուրքիան չի ընդունել 1915 թ. ցեղասպանության փասթը եւ չի փոխհատուցել վճասները: Միայն 36,4 տոկոսն է կարծում, որ կարելի է բուրքական կողմի հետ ունենալ նորմալ տնօտական, առեւտրական հարաբերություններ, եթե, իհարկե, չանտեսվի Հայ դաշտը: Անկասկած, ցեղասպանությունն ունեցավ իր ազդեցությունը հայ ժողովրդի հոգեբանության վրա, եւ դա է դաշտաներից մեկը, որ 1915 թ. առ այսօր հայ ժողովրդի համար կարեւուրագույն խնդիրներից մեկը աշխարհի եւ, մասնավորաբես, Թուրքիայի կողմից ցեղասպանության ծանաչման խնդիրն է: Իրողություն, որն առաջու

